

N:o 7.

Ankom till Riksd. kansli den 12 febr. 1887, kl. 12 midd.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändradt sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser och tillkännagifvanden.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat en inom nämnda kammare af herr *P. Zimdahl* väckt motion (n:o 16), om ändradt sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser och tillkännagifvanden. Motionären anför till en början, hurusom uppläsandet af allehanda kungörelser af verldsligt innehåll i kyrkan stode i strid med kyrkans ändamål såsom ett för församlingens uppbyggelse afsedt rum. Sedan motionären härefter erinrat om de framställningar i ämnet, som förut blifvit gjorda, särskildt från kyrkomötets sida, fortsätter han: »Publicerandet af kungörelserna i kyrkan har för öfrigt numera ingalunda den betydelse för allmänheten som det fordom haft, emedan inom en stor del af landet de flesta kungörelser intagas eller omnämnas i de talrika, på olika orter utkommande tidningarne och sålunda äfven komma till allmänhetens kännedom. Det är med anledning dels af detta nu påpekade förhållande och dels därför, att allmogen börjat inse olämpligheten af kungörelsernas uppläsande i kyrkan, som det gifves landsförsamlingar, der icke ens en enda person under årets lopp sitter qvar för att höra en kungörelse uppläsa, och att presterna, sådant oaktadt, skola vara tvingade att från predikstolen hvarje söndag uppläsa en hel mängd allmänna och enskilda kungörelser

är rent af en orimlighet, hvars undanrödjande utan tvifvel, så vidt det på Riksdagen ankommer, vore densamma fullt värdigt, och detta så mycket mer som kyrkomötet, som väl icke minst i denna fråga måste tillerkännas auktoritet, gjort förnyade framställningar i enahanda syfte. Att kungörelsernas publicerande, om detta skiljes från kyrkan, måste ega rum annorledes än i tidningarne, är emellertid uppenbart.

Om sättet, hvarpå detta lämpligast kunde ske, hafva tankarne, som man vet, varit något delade. Utan att i detta afseende tilltro mig kunna framlägga ett till alla delar fullt tillfredsställande förslag, har jag tänkt att saken skulle kunna ordnas på ungefärligen följande sätt: att, hvad kongl. författningar och länskungörelser beträffar, länsmännen eller kommunalnämndsordförandena finge sig ålagdt att hvarje söndag deröfver upprätta en förteckning samt före gudstjenstens början anslå densamma å en i sockenstuga, kommunalrum eller annan i kyrkans närhet befintlig, af församlingen bestämd lokal anbringad tafla; att kungörelser om kyrko- och kommunalstämma samt kyrko- och skolråds- äfvensom kommunalnämnds- och fattigvårdsstyrelsesammanträden genom vederbörande ordförandes försorg och med iakttagande af den nu för pålysningar om sagda stämmor och sammanträden i lag stadgade tid, varda på enahanda ställe anslagna; att tillkännagifvanden rörande af myndigheter utfärdade domar, resolutioner och utslag, hvilka angå menighet, varda, allt efter de olika handlingarnes art och beskaffenhet, genom vederbörande ordförandes i kyrko- eller kommunalstämma försorg å här ofvan angifna ställe anslagna tillika med uppgift om, att den, som sådant önskar, kan hos den ena eller andra stämmans ordförande få taga närmare kännedom om handlingens innehåll; att alla enskildes kungörelser och meddelanden finge, genom deras egen försorg, som dem utfärdat, på samma ställe, som för öfriga kungörelsens meddelande blifvit bestämdt, för allmänheten bekantgöras, samt slutligen, att all sådan publikation skulle, såvidt den vore af behörig person styrkt, i lag tillerkännas samma vitsord och giltighet som den, hvilken nu sker medelst uppläsande i kyrkan.»

På grund af det sålunda anförda föreslår motionären, att Riksdagen måtte besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes, med upphäfvande af kongl. resolutionen på allmogens besvär den 9 december 1766 § 10 samt kongl. förordningen den 8 maj 1849, den sistnämnda i hvad den anginge kungörande i kyrkorna så väl af kongl. förordningar, utom bönedagsplakater, som ock af auktoriteters och enskilda personers kungörelser, vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom publicerandet

i kyrkorna af andra kungörelser och författningar än dem, som stå i samband med det kyrkliga lifvet, kunde helt och hållet upphöra, eller att, i händelse detta med afseende på Kongl. Maj:ts kungörelser mötte hinder, Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke antalet af de författningar och kungörelser, hvilkas uppläsande anbefaldes, kunde i väsentlig mån inskränkas.

Såsom motionären anmärker, har den föreliggande frågan redan vid flera föregående tillfällen varit föremål för så väl Riksdagens som kyrkomötets pröfning, och får utskottet hänvisa till följande af utskottet (i utlåtande n:o 40) vid sistlidna års riksdag lemnade redogörelse för nu gällande föreskrifter i ämnet äfvensom de försök, hvilka hittills gjorts att åstadkomma en ändring i nuvarande förhållanden:

Enligt föreskrifterna i 2 kap. 5 § af 1686 års kyrkolag samt 32 § af kongl. resolutionen på presterskapets besvär den 10 mars 1719 skulle Kongl. Maj:ts och dess befallningshafvandes kungörelser äfvensom lysningar efter borttappadt och stulet gods uppläsas från predikstolen, »sedan bönerna äro förrättade», d. v. s. innan gudstjensten blifvit avslutad; hvaremot alla andra verldsliga saker skulle på kyrkovallen eller i sockenstugan afkunnas. I sistnämnda bestämmelse gjordes genom kongl. resolutionen på allmogens besvär den 9 december 1766, § 10, den ändring, att alla kungörelser och publikationer, som från Kongl. Maj:ts befallningshafvande, embetsmän eller någon undersåte ankomme till kyrkorna, skulle å predikstolarne, men icke å kyrkovallen uppläsas. Då det emellertid ansågs störande, att gudstjensten afbröts genom uppläsandet af alla dessa tillkännagifvanden, förordnades den 8 maj 1849, att, med undantag af bönedagsplakat, hvilka, såsom varande af religiös egenskap, efter predikan och näst efter bönen »Fader vår» borde uppläsas, alla andra Kongl. Maj:ts förordningar och auktoritetens samt enskilda personers kungörelser skulle omedelbart efter gudstjenstens slut från predikstolen af presten uppläsas i den ordning, som dittills varit föreskrifven. Hvad sålunda blifvit stadgadt är ännu gällande lag.

Vid 1868 års kyrkomöte väcktes flera motioner i syftning, att uppläsandet från predikstolarne af alla slags kungörelser måtte antingen helt och hållet upphöra eller i väsentlig mån inskränkas. I anledning af dessa motioner ingick ock kyrkomötet till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, hvar-

uti i synnerhet framhölls den störande inverkan, som uppläsandet af verldsliga kungörelser omedelbart efter gudstjenstens slut måste utöfva på de i gudstjensten deltagande, hvarjemte äfven antyddes, att ifrågavarande sätt för nämnda handlingars offentliggörande numera icke vore ändamålsenligt; och anhöll kyrkomötet om vidtagande af sådana åtgärder, som Kongl. Maj:t kunde finna af omständigheterna påkallade, på det kungörelser och allmänna författningars uppläsande å predikstolarne måtte upphöra, men att, så vidt detta i afseende å Kongl. Maj:ts kungörelse mötte hinder, Kongl. Maj:t likväl täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke antalet af de författningar och kungörelser, hvilkas uppläsande anbefaldes, kunde i väsentlig mån inskränkas.

I anledning af denna kyrkomötets framställning lät Kongl. Maj:t utarbeta ett förslag till förordning angående förändradt sätt för offentliggörande i kyrka af allmänna författningar och kungörelser samt enskilda tillkännagifvanden, hvilket förslag hufvudsakligen innehöll: *att* det hittills föreskrifna årliga offentliggörandet i kyrka af vissa i svensk författningssamling intagna kungörelser skulle upphöra; *att* så väl de i nämnda samling intagna författningar och kungörelser som öfverståhållareembetets och Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i de tryckta länskungörelserna meddelade kungörelser icke vidare skulle i kyrka fullständigt uppläsas i andra fall, än när sådant särskildt förordnades; *att* då dom, utslag eller resolution borde medelst offentliggörande i kyrka någon menighet delgifvas, skulle för sådant ändamål, jemte uppgift å den myndighet, som domen, utslaget eller resolutionen meddelat, och å den menighet beslutet anginge, endast sjelfva beslutet med besvärshänvisning uppläsas; *att* deremot de kungörelser, hvilka ej vore att hänföra till de ofvan omförmälda, men likväl till följd af vederbörande embetsmyndighets förordnande skulle i kyrka allmänheten delgifvas, så ock sådana meddelanden af kommunala embetsmän eller enskilda personer, hvilka på grund af föreskrift i lag borde i kyrkan offentliggöras, skulle för sådant ändamål der fullständigt uppläsas; men *att*, i fråga om alla andra enskilda meddelanden, allenast ett tillkännagifvande derom, att sådana meddelanden blifvit till en af vederbörande kommunalstyrelse utsedd person aflemnade för att hållas kommunens medlemmar tillgängliga jemte en kort uppgift om de ämnen meddelandena afsåge, borde i kyrka uppläsas.

Detta förslag blef af 1873 års kyrkomöte godkänt och framlades derefter för 1874 års Riksdag, som dock förklarade sig icke kunna antaga detsamma.

Frågan återupptogs emellertid vid 1878 års kyrkomöte i en af herr C. G. Hammarskjöld väckt motion. Med bifall till hvad i denna motion föreslagits, aflät kyrkomötet till Kongl. Maj:t en skrifvelse, hvaruti kyrkomötet anhöll: 1:o) att Kongl. Maj:t täcktes, med upphäfvande af Kongl. resolutionen den 9 december 1766 § 19 samt kongl. förordningen den 8 maj 1849, den sistnämnda i hvad den anginge kungörande i kyrkorna så väl af Kongl. Maj:ts förordningar utom bönedagsplakat, som ock af auktoritetens och enskilda personers kungörelser, förordna som följer: »Der Konungens förordningar samt myndigheters och enskilda personers kungörelser skola församling i kyrka delgifvas, skall det sålunda ske, att gudstjensten ej derigenom afbrytes»; 2:o) att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, som kunde finnas af omständigheterna påkallade, att uppläsande i kyrkorna af andra kungörelser och författningar än dem, som stå i sammanhang med det kyrkliga lifvet, måtte så fort ske kunde upphöra. Med det i förra delen af skrifvelsen formulerade författningsförslaget afsågs, att derest en sådan författning af Kongl. Maj:t och Riksdagen antoges, kyrkomötets hörande icke skulle vara erforderligt för de förändringar, som Kongl. Maj:t och Riksdagen i öfrigt kunde finna lämpligt att besluta i afseende å kungörelsers uppläsande i kyrkorna.

Denna kyrkomötets framställning föranledde icke någon Kongl. Maj:ts åtgärd.

I skrifvelse den 8 oktober 1883 förnyade kyrkomötet sin i förra delen af 1878 års skrifvelse gjorda hemställan samt anhöll vidare, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke — intill dess sådan åtgärd kunde vidtagas, hvarigenom publicerandet i kyrkorna af andra kungörelser och författningar än dem, som stå i sammanhang med det kyrkliga lifvet, kunde upphöra — frågan om dessa handlingars offentliggörande kunde ordnas på det sätt, att, med upphäfvande af skyldigheten för prest att från predikstol uppläsa kongl. författningar samt myndigheters och enskildes kungörelser, prest ålades att medelst anslag å en på lämpligt ställe i kyrka eller vapenhus anbragt tabula för hvarje söndag bereda allmänheten tillfälle att taga kännedom om de till offentliggörande ankomna handlingar.

Icke heller denna framställning har hittills föranledt någon åtgärd från Kongl. Maj:ts sida.

Genom en vid 1886 års riksdag väckt motion drogs frågan ånyo under Riksdagens pröfning. Med denna motion åsyftades att publicerandet af myndigheters kungörelser och öfriga offentliga handlingar skulle helt

och hållet förvisas från kyrkorna; men något annat sätt för offentliggörande af dessa handlingar antyddes icke i motionen. Lagutskottet framhöll i sitt öfver motionen afgifna utlåtande, att den nu brukliga formen för allmänna och enskilda tillkännagifvanden, nemligen deras uppläsande från predikstolen efter slutad gudstjenst, så ingått i vårt folks seder och uppfattningssätt, att en rubbning deri ej borde företagas utan synnerligen tvingande skäl; och hemställde utskottet, hufvudsakligen på nyssnämnda grund, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall. I två särskilda vid utskottets utlåtande fogade reservationer tillstyrktes dock aflåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om vidtagande af vissa åtgärder i afseende å den föreliggande frågan. Den föreslagna skrifvelsen formulerades i den ena af reservationerna i öfverensstämmelse med den af 1883 års kyrkomöte aflåtna, i den andra åter så, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådana ändringar i gällande bestämmelser rörande förevarande ämne, att från predikstolarne skulle endast kortare kungörelser, såsom om kommunalstämmas eller kyrkostämmas hållande, tings begynnande eller avslutande m. m., fullständigt uppläsa, och att rörande längre kungörelser samt Kongl. Maj:ts författningar endast behöfde omförmälas, att de för offentliggörande ankommit till kyrkan och att de under viss tid funnes tillgängliga å det rum, som af församlingen dertill bestämts.

Vid ärendets föredragning i kamrarne godkände Första Kammaren den förstnämnda af de båda reservationerna, hvaremot Andra Kammaren biföll utskottets hemställan med 79 röster mot 77, hvilka senare röster afgåfvos för den andra reservationen.

Det visade sig sålunda, att meningarna i den föreliggande frågan voro synnerligen delade. Meningsskiljaktigheten torde dock hafva varit mindre derom, att betydande olägenheter äro förenade med den nuvarande anordningen, än om de åtgärder, som borde vidtagas för de anmärkta olägenheternas afhjelpande.

Lagutskottet, som nu har att yttra sig öfver herr Zimdahls förslag, får dervid i första rummet tillkännagifva, att utskottet vidhåller sin tillförene uttalade åsigt, att offentliggörandet af allmänna kungörelser icke bör helt och hållet förvisas från kyrkorna. Utskottet gör detta så mycket hellre, som sådana kungörelser, om ock varande af icke kyrklig art, dock icke kunna anses vara af sådant innehåll, att kyrkan i någon måtto vanhelgas genom deras uppläsande derstädes. Men å andra sidan har utskottet icke kunnat förbise de verkliga olägenheter, som äro en följd af det sätt, hvarpå dessa kungörelser nu meddelas i kyrkorna.

Grunden till dessa olägenheter ligger, enligt utskottets förmenande, egentligen i mängden af och vidlyftigheten i de handlingar, som skola på sådant sätt kungöras. I följd häraf blifver nemligen kungörandet ej blott synnerligen betungande för presten utan ock föga ändamålsenligt.

Hvilken betydlig börda för presten, kungörelsernas uppläsande nu medför, har ofta blifvit framhållet och inses lätt, då man besinnar, att samma person, som utfört hela den på tjenstförrättande presten ankommande delen af en högmessogudstjänst, nödgas att omedelbart efter gudstjänstens slut, ofta nog under en timmes tid eller mera, sysselsätta sig med uppläsande af författningar och tillkännagifvanden. Då fullgörandet af lagens föreskrifter i detta afseende, alltid betungande, stundom visat sig rent af öfverstiga en mans krafter, såsom då *en* prest har att förrätta gudstjänst i flera kyrkor på en dag, har detta ledt dertill, att presterskapet i åtskilliga orter på eget bevåg företagit sig att inskränka uppläsningen t. ex. af längre författningar och kungörelser till endast öfverskriften eller vissa delar af desamma. Ett sådant förfarande, om ock ganska förklarligt, står dock tydligen i strid med gällande lag. Redan i den omständighet, att en i lag stadgad föreskrift på många ställen icke efterlefves, utan att det allmänna rättsmedvetandet deraf känner sig kränkt, ligger en maning för lagstiftaren att tillse, huruvida icke en ändring härutinnan kan ske.

Om man åter ser saken ur menighetens synpunkt, finner man jemväl anledning att önska ändring i det nuvarande förhållandet. Det torde nemligen vara uppenbart, att en person, äfven om han är utrustad med god uppfattningsförmåga, icke kan få synnerligen klar föreställning om innehållet af en längre författning, som på sådant sätt uppläses, vanligen temligen hastigt och utan att den läsande deråt egnar mycken uppmärksamhet. I sådana fall förfelas tydligen ändamålet med uppläsningen; obehaget för den läsande ökas genom medvetandet, att han förgäfves underkastar sig detsamma; och den del af menigheten, som inser omöjligheten att uppfatta innehållet af det lästa, aflägsnar sig från kyrkan.

I sammanhang härmed må erinras om de olägenheter af antydda förhållanden, som särskildt visa sig, då kommunalstämma, såsom numera ofta är fallet, blifvit utlyst att hållas omedelbart efter gudstjänstens slut. Stämman börjar uppskjutes då under hela den tid, uppläsningen varar; och de personer, hvilka ämna öfvervara stämman, tvingas att utan all nytta uppehålla sig i kyrkan eller dess närhet, under det andra, hvilkas intresse för allmänna angelägenheter ej är så stort, hellre än att underkasta sig

obehaget att vänta, afstå från deltagande i afgörandet af ett möjligen ganska viktigt ärende.

Med fasthållande af grundsatsen att allmänna kungörelser böra i kyrka och i sammanhang med gudstjensten offentliggöras, anser utskottet på grund af det ofvan anförda, att någon åtgärd bör vidtagas till afhjelpande af de i det föregående omförmälda olägenheter. Detta ändamål kan tydligen icke vinnas annorlunda än genom en väsentlig inskränkning i det nu stadgade uppläsandet af kungörelser. En sådan inskränkning kan tänkas ske på olika sätt, antingen så att antalet af de författningar m. m., som nu uppläsas i kyrkorna, minskas, eller så att endast öfverskriften eller vissa delar af handlingar, som skola offentliggöras, varda upplästa, eller ock genom båda dessa åtgärder i förening. Skulle vissa handlingar komma att endast delvis uppläsas, synes dock erforderligt, att samtidigt tillkännagifves, det församlingens medlemmar ega tillfälle att å uppgifven tid och plats taga fullständig kännedom af deras innehåll. I detta afseende har föreslagits dels att handlingarna skulle anslås å en i kyrkan eller dess vapenhus anbragt tafta, dels ock att de skulle hållas tillgängliga å annan uppgifven plats, t. ex. i sockenstuga, der sådan finnes, och hvilken plats hvarje församling ville för sig bestämma.

Utskottet tilltror sig emellertid icke att nu uttala sig om, hvilken af de omförmälda utvägarne som bör anses ega företräde, utan föreställer sig utskottet, att Kongl. Maj:t bäst är i tillfälle att förskaffa sig de upplysningar, hvarpå ett sådant uttalande kan grundas.

Då utskottet, i likhet med kyrkomötet, anser frågan om sättet för kungörelsers offentliggörande icke behöfva vara af kyrkolags natur, blott dervid iakttages, att gudstjensten icke störes, synes det vara lämpligt, att i den skrifvelse i ämnet, som, enligt utskottets tanke, bör till Kongl. Maj:t aflåtas, intages en punkt af lika lydelse med första punkten i kyrkomötets år 1883 gjorda framställning. Genom utfärdande af en författning af sådan ordalydelse, som både Riksdagen och kyrkomötet godkänt, kunde nemligen Kongl. Maj:t undandraga denna fråga kyrkomötets vidare pröfning och skulle derefter ega fria händer att vidtaga de åtgärder i öfrigt, som kunde finnas lämpliga.

På de grunder, hvilka utskottet sålunda andragit, får utskottet hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla:

1:o) att Kongl. Maj:t måtte med upphäfvande af kongl. resolutionen på allmogens besvär den 9 de-

cember 1766, § 10, samt kongl. förordningen den 8 maj 1849, den sistnämnda i hvad den anginge kungörande i kyrkorna så väl af Kongl. Maj:ts nådiga förordningar utom bönedagsplakat som ock af auktoritetens och enskilda personers kungörelser, förordna som följer:

»Der Konungens författningar samt myndigheters och enskilda personers kungörelser skola i kyrka offentliggöras, skall det ske så att gudstjenst ej derigenom afbrytes»; samt

2:o) att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom offentliggörandet i kyrkorna af allmänna författningar och kungörelser äfvensom enskildes tillkännagifvanden kunde i afseende å dessa handlingars så väl antal som innehåll i väsentlig mån inskränkas.

Stockholm den 11 februari 1887.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af herr *Lilienberg*, som ansett, att mom. 2 af den utaf utskottet tillstyrkta skrifvelse borde erhålla följande lydelse:

2:o) att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida icke publicerandet i kyrkorna af andra författningar och kungörelser än dem, som stode i sammanhang med det kyrkliga lifvet, kunde upphöra eller åtminstone i väsentlig mån inskränkas;

Bih. till Riksd. Prot. 1887. 7 Saml. 7 Häft.

samt af herr *J. Anderson* i Tenhult:

»Då jag icke kan gilla motiveringen, icke heller är belåten med det beslut, hvartill utskottet kommit, får jag anmäla min reservation.

Min uppfattning är:

Från kyrkorna bör förvisas allt, som kan störa andakten. Inga andra meddelanden än de, som äro af kyrklig art, böra der få uppläsas.

Kyrkorna böra, utom den tid ordinarie gudstjenster der hållas, vara upplåtna för alla dem, som der vilja utöfva sin andakt och dyrka sin Gud.

Statskyrkans lärare böra, med frånträdande af alla verldsliga bestyr, egna sin tid och sina krafter åt kyrkans tjenst, med förstånd, kristligt sinne och nit följa och söka vägleda de andliga rörelserna, som nu för tiden framstå, hvilka, i brist på ledning, ej sällan komma på sidospår.

Då jag förestält mig, att kungörelserna kunna på det sätt delgifvas, att de anslås å lämpligt ställe i närheten af kyrkan, t. ex. i sockenstugan, och utskottet tillstyrker en skrifvelse i syfte, att endast en del af dessa från kyrkan bör förvisas, får jag, då jag antager att vid tillämpningen, af en förordning, sådan som utskottet vill hafva, allt för stor godtycklighet kan göra sig gällande, hemställa att, derest motionens syfte i sin helhet ej bifalles, utskottets hemställan måtte afslås.»